

USTAWA
z dnia 7 lipca 2005 r.

o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw¹⁾

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1415, z 2008 r. Nr 96, poz. 608, z 2009 r. Nr 79, poz. 665.

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa zasady i tryb przyznawania kompensaty oraz warunki współpracy organów w Rzeczypospolitej Polskiej z organami innych państw członkowskich Unii Europejskiej właściwymi w sprawach postępowania o uzyskanie tego świadczenia.

Art. 2.

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) ofiara – osobę fizyczną, która na skutek przestępstwa poniosła śmierć albo doznała naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia określonych w art. 156 § 1 lub art. 157 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.²⁾), zwanej dalej „Kodeks karny”;
- 2) osoba najbliższa – małżonka lub osobę pozostającą z ofiarą we wspólnym pożyciu, wstępny, zstępny, osobę pozostającą w stosunku przysposobienia, jeżeli w czasie popełnienia przestępstwa, o którym mowa w pkt 1, osoby te pozostawały na utrzymaniu ofiary, która poniosła śmierć na skutek przestępstwa;
- 3) osoba uprawniona – ofiarę lub osobę dla niej najbliższą;

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy Rady nr 2004/80/EC z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnoszącej się do kompensaty dla ofiar przestępstw (OJ L 261 z 6.08.2004).

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080 i Nr 214, poz. 1344 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504 i Nr 63, poz. 533.

- 4) kompensata – świadczenie pieniężne przyznawane osobie uprawnionej w trybie określonym w niniejszej ustawie.

Rozdział 2

Zasady i tryb przyznawania kompensaty

Art. 3.

Kompensata może być przyznana w kwocie pokrywającej wyłącznie:

- 1) utracone zarobki lub inne środki utrzymania,
 - 2) koszty związane z leczeniem i rehabilitacją,
 - 3) koszty pogrzebu
- będące skutkiem popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 2 pkt 1.

Art. 4.

Kompensatę przyznaje się, jeżeli przestępstwo zostało popełnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na szkodę osoby mającej obywatelstwo polskie lub obywatelstwo innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Art. 5.

Kompensatę przyznaje się jedynie wówczas i w takiej wysokości, w jakiej osoba uprawniona nie może uzyskać pokrycia utraconych zarobków, innych środków utrzymania lub kosztów, o których mowa w art. 3 pkt 2 i 3, od sprawcy lub sprawców przestępstwa, z tytułu ubezpieczenia, ze środków pomocy społecznej albo z innego źródła lub tytułu, niezależnie od tego, czy sprawca lub sprawcy przestępstwa zostali wykryci, oskarżeni lub skazani.

Art. 6.

Kompensata nie może przekroczyć 12 000 zł.

Art. 7.

1. Kompensatę przyznaje się, jeżeli wszczęto postępowanie karne albo odmówiono jego wszczęcia z przyczyn przewidzianych w art. 17 § 1 pkt 4, 5, 8, 10 i 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.³⁾), zwanej dalej „Kodeks postępowania karnego”.
2. Kompensaty nie przyznaje się pomimo wszczęcia postępowania karnego, jeżeli zostało ono następnie umorzono z przyczyn przewidzianych w art. 17 § 1 pkt 1,

³⁾ Zmiany ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641 oraz z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680 i Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203 i Nr 163, poz. 1363.

2, 3, 7 i 9 Kodeksu postępowania karnego bądź wydano wyrok uniewinniający z przyczyn przewidzianych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 8.

1. Organem właściwym w sprawach o przyznanie kompensaty jest sąd rejonowy miejsca zamieszkania osoby uprawnionej, zwany dalej „organem orzekającym”. Organ orzekający rozpoznaje wniosek, stosując odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.⁴⁾) o postępowaniu nieprocesowym. Czynności w sprawach o przyznanie kompensaty mogą wykonywać referendarze sądowi. Na orzeczenie referendarza przysługuje skarga do sądu.
2. Jeżeli nie można ustalić miejsca zamieszkania osoby uprawnionej, właściwy jest sąd, w którego okręgu popełniono przestępstwo.
3. Jeżeli nie można ustalić właściwości miejscowej sądu w sposób określony w ust. 1 lub 2, organem orzekającym jest sąd właściwy dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.
4. Kompensatę przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej lub prokuratora.
5. Wniosek o kompensatę składa się do organu orzekającego w terminie 2 lat od dnia popełnienia przestępstwa, pod rygorem wygaśnięcia uprawnienia do żądania kompensaty.
6. Uczestnikiem postępowania jest obok osoby uprawnionej prokurator.

⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157 i Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82 i Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21 i Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318 i Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92 i Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350 i Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940 i Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i 1193 i Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368 i Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, Nr 219, poz. 1849 i Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356 i Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656 i Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1287, Nr 192, poz. 1378 i Nr 247, poz. 1845, z 2008 r. Nr 59, poz. 367, Nr 96, poz. 609 i 619, Nr 100, poz. 648, Nr 110, poz. 706, Nr 116, poz. 731, Nr 119, poz. 772, Nr 120, poz. 779, Nr 122, poz. 796, Nr 171, poz. 1056, Nr 220, poz. 1431, Nr 228, poz. 1507, Nr 231, poz. 1547 i Nr 234, poz. 1571 oraz z 2009 r. Nr 26, poz. 156, Nr 67, poz. 571 i Nr 69, poz. 592 i 593.

Art. 9.

1. Wniosek o kompensatę powinien zawierać:
 - 1) imię, nazwisko, obywatelstwo i adres osoby uprawnionej;
 - 2) informację o stanie rodzinnym osoby uprawnionej;
 - 3) wskazanie daty i miejsca popełnienia przestępstwa stanowiącego podstawę ubiegania się o kompensatę i jego zwięzły opis, z podaniem skutków;
 - 4) informację o rodzaju i wysokości poniesionych kosztów oraz utraconych zarobków lub innych środków utrzymania;
 - 5) uprzedzenie o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia o niezyskaniu odszkodowania lub świadczenia z innych źródeł lub tytułów, o którym mowa w art. 5;
 - 6) oświadczenie osoby uprawnionej, złożone pod rygorem odpowiedzialności karnej, o niezyskaniu odszkodowania lub świadczenia z innych źródeł lub tytułów, o którym mowa w art. 5;
 - 7) oświadczenie osoby uprawnionej o znajomości obowiązków wynikających z art. 13.
2. Do wniosku o kompensatę należy dołączyć odpisy odpowiednich orzeczeń wydanych w postępowaniu karnym, odpisy zaświadczeń lekarskich lub opinii biegłego dotyczących doznania przez ofiarę uszczerbku na zdrowiu oraz inne dokumenty potwierdzające informacje zawarte we wniosku.
3. Jeżeli o kompensatę ubiega się osoba najbliższa, dołącza do wniosku dokumenty potwierdzające fakt pozostawania w czasie popełnienia przestępstwa stanowiącego podstawę wniosku na utrzymaniu ofiary, która na skutek tego przestępstwa poniosła śmierć.
4. Wniosek oraz dołączone do niego dokumenty nie wymagają legalizacji ani żadnej innej równoważnej czynności.
5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór formularza wniosku o przyznanie kompensaty, uwzględniając potrzebę zgromadzenia dostatecznych danych umożliwiających przyznanie kompensaty.

Art. 10.

1. Organem pomocniczym w Rzeczypospolitej Polskiej jest prokurator okręgowy, w którego okręgu osoba uprawniona ma miejsce zamieszkania lub pobytu.
2. Organ pomocniczy w Rzeczypospolitej Polskiej udziela osobie uprawnionej niezbędnych informacji w zakresie możliwości i warunków ubiegania się o kompensatę przyznaną przez organ orzekający w Rzeczypospolitej Polskiej, gdy przestępstwo zostało popełnione na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, udostępnia wzór formularza wniosku o przyznanie kompensaty oraz udziela, na żądanie osoby uprawnionej, ogólnej pomocy i informacji co do sposobu wypełnienia wniosku.
3. Organ pomocniczy udziela osobie ubiegającej się o przyznanie kompensaty w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej niezbędnych informacji w zakresie możliwości i warunków ubiegania się o kompensatę przyznaną przez organy orzekające w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, gdy przestępstwo zostało popełnione na terytorium tych państw, udostępnia odpo-

wiedni wzór formularza wniosku oraz udziela, na żądanie tej osoby, ogólnej pomocy i informacji co do sposobu wypełnienia wniosku.

Art. 11.

W sprawach o przyznanie kompensaty skarga kasacyjna nie przysługuje.

Art. 12.

Kompensata wypłacana jest przez sąd rejonowy, który wydał orzeczenie o przyznaniu kompensaty, w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Wypłata następuje ze środków budżetu państwa.

Art. 13.

1. Osoba, której przyznano kompensatę, jest obowiązana ją zwrócić, jeżeli umorzono postępowanie karne z przyczyn przewidzianych w art. 17 § 1 pkt 1, 2, 3, 7 i 9 Kodeksu postępowania karnego bądź wydano wyrok uniewinniający z przyczyn przewidzianych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego.
2. Niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia o umorzeniu postępowania karnego bądź wyroku uniewinniającego prokurator zawiadamia osobę, której przyznano kompensatę, o obowiązku zwrotu kompensaty w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia.
3. Kompensatę zwraca się do organu orzekającego, który wydał orzeczenie o przyznaniu kompensaty.
4. Jeżeli osoba uprawniona nie zwróci kompensaty w terminie, o którym mowa w ust. 2, Skarbowi Państwa przysługuje w stosunku do osoby uprawnionej roszczenie o zwrot kompensaty.

Art. 14.

1. W razie przyznania osobie uprawnionej kompensaty Skarb Państwa ma roszczenie zwrotne do sprawcy lub sprawców przestępstwa, na skutek którego ofiara poniosła śmierć albo doznała naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, określonych w art. 156 § 1 lub art. 157 § 1 Kodeksu karnego.
2. Sprawcy, o których mowa w ust. 1, ponoszą odpowiedzialność solidarną z tytułu roszczenia zwrotnego na rzecz Skarbu Państwa.
3. Powództwo dotyczące roszczeń, o których mowa w ust. 1 i w art. 13 ust. 4, wytacza w postępowaniu cywilnym prokurator na rzecz Skarbu Państwa – sądu rejonowego, o którym mowa w art. 12.

Rozdział 3

Współpraca organów pomocniczych i organów orzekających w Rzeczypospolitej Polskiej z organami pomocniczymi i organami orzekającymi w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej

Art. 15.

1. Organ pomocniczy w Rzeczypospolitej Polskiej przyjmuje i niezwłocznie przekazuje wnioski o kompensatę, wraz z niezbędną dokumentacją, organom orzekającym w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Organ pomocniczy przekazuje wnioski, wykorzystując w tym celu właściwy formularz opracowany przez Komisję Europejską.
2. Organ pomocniczy nie dokonuje oceny zasadności wniosków.

Art. 16.

Organ pomocniczy w Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek organów orzekających w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej:

- 1) przekazuje tym organom, w porozumieniu z osobami, które wystąpiły z wnioskiem o kompensatę, uzupełniające informacje, załączając listę dodatkowych dokumentów;
- 2) przesłuchuje, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, osoby wskazane przez organy orzekające i przekazuje niezwłocznie tym organom protokoły z przesłuchań;
- 3) może umożliwić organowi orzekającemu przesłuchanie osoby wskazanej przez ten organ, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość.

Art. 17.

Koszty czynności, w tym tłumaczeń dokumentów przekazywanych do organów orzekających w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, dokonywanych przez organy pomocnicze w Rzeczypospolitej Polskiej, obciążają Skarb Państwa.

Art. 18.

Organ orzekający w Rzeczypospolitej Polskiej po otrzymaniu wniosku od organu pomocniczego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej niezwłocznie przekazuje temu organowi i osobie, która z wnioskiem wystąpiła, potwierdzenie otrzymania wniosku, informacje o organie orzekającym właściwym do rozpoznania wniosku i o sygnaturze akt oraz, w miarę możliwości, informację o przybliżonym terminie zakończenia postępowania w przedmiocie kompensaty.

Art. 19.

Organ orzekający w Rzeczypospolitej Polskiej może występować do organu pomocniczego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej o:

- 1) przekazanie uzupełniających informacji niezbędnych do rozpoznania wniosku;
- 2) przesłuchanie, zgodnie z prawem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, wskazanych osób i przekazanie protokołów przesłuchań;
- 3) zapewnienie niezbędnej pomocy przy przesłuchaniu osoby wskazanej przez organ orzekający przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość.

Art. 20.

Przesłuchanie, o którym mowa w art. 16 pkt 3 i w art. 19 pkt 3, może zostać przeprowadzone wyłącznie za zgodą osoby przesłuchiwanej. W stosunku do osoby przesłuchiwanej nie stosuje się środków przymusu.

Art. 21.

Organ orzekający w Rzeczypospolitej Polskiej przekazuje odpis postanowienia w przedmiocie kompensaty organowi pomocniczemu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej i osobom, które wystąpiły z wnioskiem o kompensatę, wykorzystując w tym celu właściwy formularz opracowany przez Komisję Europejską.

Art. 22.

1. Organ pomocniczy i organ orzekający w Rzeczypospolitej Polskiej przekazuje organowi pomocniczemu i organowi orzekającemu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej korespondencję dotyczącą kompensaty w języku urzędowym tego państwa lub w innym języku wskazanym przez to państwo, z zastrzeżeniem ust. 3.
2. Organ pomocniczy i organ orzekający w Rzeczypospolitej Polskiej przyjmuje od organów pomocniczych i organów orzekających w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej korespondencję w języku polskim i angielskim, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Protokoły z przesłuchań przeprowadzonych przez organ pomocniczy oraz orzeczenia wydane przez organy orzekające w przedmiocie kompensaty przyjmuje się i przekazuje w języku urzędowym państwa, w którym zostały one sporządzone.

Rozdział 4

Przepisy końcowe

Art. 23.

Przepisy ustawy mają zastosowanie do przestępstw popełnionych od dnia 1 lipca 2005 r.

Art. 24.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 9 ust. 4, art. 10 ust. 2 oraz art. 15-22, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2006 r.